

Grøn:	Information
Blå:	Drøftelse
Rød:	Beslutning

Årsmødet Strategisk Forum, Stiftende møde # 1

Odense d. 3. november 2022 kl. 10:00 – 15:00

TEMA: Strategiske sigt punkter for dansk arkæologi

Der er indbudt alle de udgravende lokalmuseer og/eller museumssamarbejder.

Deltagere: Jesper Hansen, Mads Runge, Lennart Madsen, Per Ethelberg, Pernille Kruse, Mads Ravn, Christian Juel, Torben Sarauw, Asbjørn Hartmann, Anne Garhøj Rosenberg, Kathrine Balsgaard Juul, Malene Beck, Claus Frederik Sørensen, Jane Jark Clausen, Ole Kastholm, Kristoffer Buck, Merethe Schifter Bagge, Ejvind Hertz, Michael Vinter, Mette Klingenberg, Martin Winther Olesen, Vibeke Juul Pedersen, Mikkel Kjeldsen, Lars Agersnap, Peter Mohr Christensen, Benita Clemmensen, Peter Hambro Mikkelsen, Lone Seeberg, Frederik Callesen, Poul Krogh Jørgensen, Lene B. Frandsen, Morten Søvsø, Niels Wickman, Esben Aarslef, Kasper H. Søsted, Daniel Gross

Afbud: Niels Algreen Møller, Susan Pallesen

Intet svar: Vesthimmerlands Museum (tilsluttet efter ODMs årsmøde 14.-15. nov.), Museum Salling, Bornholms Museum

Referent: Museum Odense v. Michael Borre Lundø, farvekoder jf. sidehoved. Beslutningsreferat på sidste side.

1. Introduktion

Baggrund og rammesætning (Jesper Hansen, Museum Odense)

Mødet indledtes ved en kort velkomst ved Jesper Hansen, der kunne konstatere en rigtig god tilslutning fra de danske museer, hvilket giver et stærkt grundlag for de beslutninger, der forhåbentlig kan opnås enighed om på mødet, og som kan få stor betydning for arbejdet fremadrettet og gøre en kæmpe forskel for den arkæologiske forskning.

Herefter blev rammerne for mødet skitseret på baggrund af det allerede fremsendte dokument. Med udgangspunkt i Museumsloven og de nationale strategier er det formålet med mødet at se, om ikke der kan laves en fælles front og booste indsatsen i forskellige retninger, og derved skabe grundlaget for at dansk arkæologi kan nå nye steder hen.

Mødet er tænkt som et fagligt forum, hvor det bl.a. diskuteres, hvilke særlige data vi med fordel kan samle ind (pulje/booste) med store fælles perspektiver på tværs af ansvarsområder som mål og drivkraft. Tilsvarende kan dette forum skabe afsæt for at bringe sager/indstillinger videre til SLKS/DAU og ODM/Arkæologisk Udvalg, idéer til hvordan data opsamles osv, osv.

Dette forum udgør således et supplement til de allerede eksisterende strukturer, og det udfylder et hul, hvor vi i museumsregi kan samtale og drøfte på tværs af landet i et inkluderende rum på tværs af alle udgravningsenheder med feltarkæologisk ansvarsområde i DK.

Baggrunden: Indlæg på ODM 2017 omkring strategisk greb forankret i kap 8. Vigtige pointer for strategisk arbejde i den forbindelse er:

- (Spørgs) målet skal være klart defineret og kunne besvares ved strategiens hensigt og målrettet flere videnlag (fx typologisk, organisatorisk, relationelt etc.).
- Strategien skal have tid til at virke (fx 5-10 år).
- Strategiens praksis skal integreres i det daglige feltarbejde, hvor data indsamles.
- De arkæologiske undersøgelsesobjekter som strategien orienterer sig imod, skal optræde forholdsvis hyppigt på de arkæologiske lokaliteter – volumen & signifikans.
- De anvendte analysemetoder skal være såvel praktisk som økonomisk tilgængelige
- Indsamlet data skal være geografisk velrepræsenteret i forhold til (forskningsspørgs) målet

Hvorfor?: Fordi, hvis ikke Big Data Archaeology så Large Data Set Archaeology (LDSA)

Spørgsmål: Ingen spørgsmål fra mødets deltagere.

Grøn:	Information
Blå:	Drøftelse
Rød:	Beslutning

2. Erfaringer med strategisk arbejde på museerne

Bordet rundt hvor alle museer beskriver hidtidig praksis / strategiske greb og sætter ord på egen praksis (der forventeligt vil være af forskelligartet karakter)

Under dette punkt gav hvert tilstedeværende museum et kort rids af den praksis og de strategiske mål og retninger man evt. måtte have.

Det var i denne rundgang tydeligt, at strategi var opfattet meget forskelligt spændende fra det helt konkrete til det meget overordnede.

Der samlede sig imidlertid et tydeligt billede af, at mange museer især har arbejdet strategisk med AMS-dateringer i løbet af de senere år. Samtidig har museerne naturligt (og heldigvis) haft en lang række forskellige fokuspunkter forankret i de specifikke arkæologiske forhold, der netop gør sig gældende lokalt.

Gennemgående temaer i gennemgangen fra museerne

- Flere museer nævnte at deres forskning (her opfattet som strategisk arbejde) ofte var stærkt personbunden, hvilket kunne være et problem i forhold til arbejdsophør.
- Mere øje for museerne, vådområder og kogegruber samt perifere aktivitetsområder.
- Hver udgravning retfærdiggøres i sin egen ret – forskning udspringer af udgravningerne og udgravningerne er forskningsbaserede (men ikke i sig selv forskning, jf. vejledningen).
- Større fokus på at afrapportering kan være meget andet end bygherrerapporten.

Opsamling:

Der er en generel og udbredt tilslutning til at gøre noget nyt i dansk arkæologi, og til at skærpe et fokus i en koordineret indsats, der kan rykke os alle videre. Stort set alle har i løbet af de seneste 15 år haft et fokus på AMS af hustomter. Det materiale som dette "ukoordinerede" nationale fokus har haft bør kunne besvare langt hovedparten af de spørgsmål, vi kunne have lyst til at stille til netop dette materiale. Nye sigt punkter er nødvendige. Variationen i gennemgangen viser samtidig, hvorfor det er en god ide, at vi tænker os om, og ser, hvor vi kan slå pjalterne sammen til en mere koordineret indsats, så arbejdet kan løftes uden for det enkelte museums arbejdsmark.

Herefter fulgte en drøftelse af de nationale strategier forankret ved Slots- og Kulturstyrelsen (herefter SLKS) som bagklæde for Strategisk Forums strategiske arbejde såvel som for lokale museumsstrategier.

De nationale strategier skal selvfølgelig tænkes ind når man arbejder med de lokale strategier – herunder i en koordineret tværinstitutionel indsats. Strategier sigter mod at hæve bundniveauet. Skal definere det vi kan og det vi skal sigte imod.

Der blev gjort opmærksom på, at de nationale strategier ikke nødvendigvis passer godt på de enkelte museers lokalområde, hvorfor det selvsagt giver god mening med mere lokale tilpasninger. Der blev gjort opmærksom på, at der bl.a. for at imødegå dette, snarest iværksættes et arbejde med at redigere de nuværende nationale strategier (senest udmeldt på SLKS's årsmøde 25.10 i Holbæk), således strategierne fremadrettet får en mere ensartet opbygning og samtidig efterlader rum til regionale elementer.

Diskussionen kom også omkring behovet for at snakke om vidensdeling af de forskellige metodiske greb, der skal tænkes ind, når vi taler om strategier. Endelig blev der gjort opmærksom på væsentligheden af at holde sig de forskellige strateginiveauer for øje, når der drøftes (mål, metode, praksis mv.). Dette for at holde fokus på, hvor vi er i strategisnakken.

3. Frokost

Grøn:	Information
Blå:	Drøftelse
Rød:	Beslutning

4. Fremadrettede sigtepunkter

Hvor lange koordinerede strategiske indsatser bør vi sigte efter?

Som ramme for diskussionen var et ønske om, at vi i Strategisk Forum kunne nå til enighed om et eller flere punkter at sigte efter. Dette ikke forstået som ensretning, men en gensidig forpligtende hensigt om at booste nogle udvalgte indsatser på tværs af de lokale interesseflader. Det drøftedes også, hvad Strategisk Forum kan og skal fremadrettet?

Diskussionen omkring ovenstående nåede langt og bredt omkring. Det understregedes, at det strategiske arbejde vi drøfter her i Strategisk Forum, ikke bør ses i et projektperspektiv, men snarere i et grundforsknings-perspektiv, hvor vi sikrer data og viden, fordi vi tror på, at disse data kan tilbyde svar på en masse nye spørgsmål og erkendelser i fremtiden! Dvs. at spørgsmålet er: For hvilke områder mangler der i dansk arkæologi tilgængelige data, i tilfælde hvor data-behovet entydigt rækker ud over det enkelte museum for at kunne svare på spørgsmålet?

Diskussionen er nedenstående samlet i temapunkter vedrørende de strategiske sigtepunkter. Afslutningsvis oplistes de endelige beslutningspunkter og deres sigte.

Indledningsvis kom der betragtningpunkter omkring:

- nødvendigheden af opsamling. *Alle museer har været i gang med forskellige metoder og strategier. Hvordan får vi samlet op, og hvordan kommer vi videre med eks. C14 problematikken, kogegruber og kogesten. Et andet punkt er tidsperspektiv og hvordan skal det forankres?*
- *tidsperspektivet afhænger af undersøgelsesobjekt. Husene har været i gang i over 10 år, nu er det repræsentativt og nu skal der høstes.*
- *nødvendigheden af at kortlægge de strategiske områder inden tidsperspektivet.*
- *taler vi en form for problemstilling? Eks fra stamme til stat. Settlement and landscape. Tænke nogle overordnede samlende retninger. Nyt paradigme? Proveniens – internationale kontakter og migration.*
- *Skal det strategiske arbejde opfattes som en paraply som man kan stille sig under og finde ligesindede?*

Forankring af data og deres tilgængelighed

Kasper Høhling Søsted, Lolland-Falster Museum: Nogle museer kan måske mangle en måde til forankring af data og det kan være en stor udfordring med store mængder af data?

Lennart Madsen: De centrale databaser der burde være, eksisterer ikke - SARA duer ikke mens F&F er som det er.

Niels Wickman, Museum Vestsjælland: Vi producerer data i kæmpe mængder og på forskellige vilkår men data har en tendens til at dø hos enkelte-personer. Vigtigt at det forankres i en varig platform. MUD kan der kun smides data ind i men ikke trækkes ud fra. Vi skal have Styrelsen i tale omkring hvordan vi forankrer data. Hvem vedligeholder data? Grundlaget skal være i orden!

Lennart Madsen, Museum Sønderjylland: Oplagt at bruge MUD, SLKS vil aldrig kunne løfte den opgave.

Morten Søvsø, Sydvestjyske Museer: SLKS har ikke længere økonomi/medarbejdere til databaser, og derfor har vi mistet hovedet i dansk arkæologi. Det burde være et nationalt register og et nationalt ansvar! Måske kommer der penge igen til området fra staten. Måske det er værd at vente på og i mellemtiden have en mellemløsning med parkering af data lokalt. Databaseinitiativerne skal klart fortsætte, men det må på sigt skulle i et nationalt register, men vi må skabe de systemer der er brug for.

Mads Ravn, Vejle Museerne: Ikke uenig med Morten – vi må lave noget nedefra og op. DIME er et skoleeksempel som kan mange ting. Sådan må det fortsætte indtil en statslig mulighed. Flot at Moesgård vi lægge server og tid til rådighed indtil andet er på plads. Udfordringer skal ikke være grund til ikke at gøre noget.

Torben Sarauw: Vi kan ikke få MUD data i SARA og det er bremseklods for udvikling af andre systemer. Dette vil blive et problem ift. rigsrevisionen. Kæmpemæssigt problem, som ikke er synliggjort, gemmer sig i MUD.

Morten Søvsø: Til Torben Sarauw, Sydvestjyske ikke MUD men kører eget system som afleverer direkte til SARA via API. Kan det ikke gøres andre steder også? Niels: Axiell har ikke prøvet det før, og er tit stopklods. Styrelsen er gift med

Grøn:	Information
Blå:	Drøftelse
Rød:	Beslutning

SARA. Vejen frem er at løfte barren til MUD og så må SLKS fundere noget af økonomien. Museerne må selv tage førertrøjen på.

Jesper: Klart ønske om et system, der griber vores indsatser uafhængigt af enkeltmuseer og personer, således det er langtidsholdbart. Vigtigt at vi med samlet front kan fremstille dette ønske de rette steder! Alle de data MO samler ind er fuldt tilgængelige. Ift. forankring af data er en vigtig ting, at vi sikrer indsamling af data fra centrale kilder så tæt på dataproducenten som muligt: Arne J., Dendro.dk. MOMU etc. Dvs. at dataproducenterne ideelt set skal føde data direkte ind i systemet som en ufravigelig del af opgaven. Det ville løse problemer med at få det gjort – herunder finansieringen. Vedligehold udestår imidlertid.

Torben Sarauw, Nordjyllands Historiske Museum: Fælles interesse, sikre på forankring og tilgængeliggørelse af data for andre museer. MUD er en oplagt vej at gå med både data og GIS-modul. Kan vi enes om at MUD skal være vejen at gå?

Der udtrykkes enighed om at afsøge mulighederne for en MUD-forankring omkring GIS under hensyntagen til, at dette ideelt bør være en statslig løsning på sigt – herunder også finansiering!

Peter Mikkelsen Moesgård. Kl. 12.27 er dateringsdatabase (C14) på Moesgård færdig. Datainput i morgen og hosting. I princippet burde den være tilgængelig! Der skal laves mange flere databaser, dendrokronologi mm. Det er vigtigt at pointere, at det er arkæologernes database ikke Moesgårds! Hvem der putter data ind skal afklares. Databasen er lavet af Peter Jensen og skal finansieres ved en lille stigning på 14C prisen, der sikrer at museerne ikke ender med regningen.

Anne Garhøj, Øhavsmuseet: Er der mulighed for sammenkobling med en plantegning i databasen?

Peter Mikkelsen, Moesgård: Usikker herpå og Morten Søvsø, Sydvestjyske Museer kunne tilføje, at det må være nødvendigt at holde fælles databaser på et ganske simpelt niveau.

Morten Søvsø, Sydvestjyske Museer: Er nogen imod tanken om at dele data og have nationale databaser i open acces systemer, hvor upublicerede data lægges ud?

Alle til mødet er enige omkring tilgængelighed af data under hensyntagen til helt særlige omstændigheder (bekræfter resultatet af samme snak på SLKS' årsmøde i Holbæk d. 25.10).

Proveniensanalyser på forskelligt materiale

Mange af de deltagende museer udtrykte specifikt, at de støtter op om at vi koordineret afsøger de store perspektiver i en strategisk indsat målrettet indsamling af proveniensdata for materialer (ikke form). Jesper lovede at rundsende materiale fra Museum Odense som illustration og baggrund - herunder Museum Odenses håndtering:

Hvad bør ideelt proveniensbestemmes? Jern, bronze, keramik.

MO begrænser sig ikke, men det skal kunne rummes og forklares. Metoderne er forskellige og data forskellige og noget vi må forholde os til. Hvilke ressourcestrømme har der været på et givent tidspunkt? Kan vi fx se Romerriget og/eller Frankerriget i strømmen af jern? Det er sådanne spørgsmål der på sigt vil kunne besvares, hvis alle løfter det strategiske arbejde. Så er det også muligt for de enkelte museer at se netop i deres område, hvad der kommer ind, men måske også hvad der rejser ud til andre egne (museums-områder).

Ift. råvarerne og proveniens. Hvordan beder vi om det i budgetterne så vi bruger det ensrettet for proveniendelen?

Jesper Hansen rundsender det Museum Odense har og gør samtidig opmærksom på, at de nationale strategier allerede indeholder big-data perspektiver som legitime sigt punkter. Årtusinders råvarer er indskrevet i de nationale strategier, så der er et konkret håndtaget at benytte ift. Styrelsen ifm. budgetlægning/argumentering.

Hvordan skal det arbejdes ind - skal proveniens arbejdes ind i kap 8 budgettet?

Vi er forpligtet til forskningsbaseret bygherreakæologi - ikke forskning på bygherres regning. Det er denne balance vi skal skrive os ind i.

Hvor meget kan vi tillade os – vi kan ikke proveniensbestemme alt?

Grøn:	Information
Blå:	Drøftelse
Rød:	Beslutning

Det må vurderes fra sag til sag – det er blot vigtigt at huske, at det strategiske arbejde er sigtepunkter, som museerne skal arbejde hen imod – det er ikke noget krav, at der laves proveniens på alt på alle udgravninger, hvis der er andre analyser, som det enkelte museum prioriterer højere.

De kursoriske gennemsyn

Martin Winter Olesen, Museum Midtjylland: Indsamling af kursoriske gennemsyn kan hurtigt blive big data og burde i højere grad indsamles ex. som et led i landskabsudvikling? Det er et arbejde som alle museer laver alligevel, og vi er ikke begrænsede af økonomien. Lavthængende frugter.

Peter Mikkelsen, MOMU: Det kursoriske har klart en rolle at spille i big data – revurdering af den måde Moesgård arbejder på – arbejdet kommer som artikel snart.

Mads Runge, Museum Odense: Kursoriske gennemsyn giver gode perspektiver – hvordan trækker vi viden ud som på sigt som kan give viden om landskaber og landskabsudnyttelse og hvad kræver det?

MOMU: Det kræver tid, ny organisering, måske en ny database? Moesgård registrerer allerede data som det er nu, så data kan bruges videre. Jesper: Her er excel-ark meget godt redskab ved ensartet registrering.

Jesper Hansen, Museum Odense: Det kan være meget spændende på tværs af forskellige landskabstyper. Se ting udbrede sig på tværs af landskabstyper og alt mulig andet. Hvad er forklaringen bag, hvis det sker på tværs af landet - giver muligheder for nye forklaringer og en dybde heri.

Kogestensgruber

Flere museer på tværs af landet har allerede gang i arbejde med kogestensgruberne og her må det være et sigte at få løst op på hvad dette fænomen dækker over. Her er det vigtigt at få lavet tilstrækkelige AMS-dateringer på kogegrube felter, -klynger og -rækker.

Årtusinders råvarer ved Museum Odense taler ind i overordnede problemstillinger, det samme kunne gøres på træressourcerne som tværgående emner der taler ind i nutidige problemstillinger.

Opsamling

Der var enighed om et strategisk sigte på 5 år med mulighed for undervejs at rette ind/til – årlige temperaturmålinger af indsatsen.

Der var enighed om følgende tre indsatspunkter i det forestående strategi-periode (2023-2027):

- 1) Proveniensanalyser på forskellige materialer (metaller, træ, knogle, glas etc.)*
- 2) De kursoriske gennemsyn som et led i brede landskabsanalyser på tværs af tid og rum*
- 3) Kogegruberne – herunder datering og anvendelse af trækul/træressourcer.*

5. Forankring af Årsmødet Strategisk Forum (20 min)

Meddelelse fra Arkæologisk Udvalg, ODM. Forskningscharter mv.

Under dette punkt fortalte formanden for ODMs Arkæologisk udvalg Mads Runge, Museum Odense om flg:

- Det arkæologiske udvalgs rolle som rådgiver for ODM's bestyrelse.
- Forskningschartret, der beskriver god skik for adgang til og anvendelse af arkæologiske data og afledte analyser. Charteret er tiltrådt af de danske museer, som arbejder med arkæologi og af universitetsinstitutter og afledte naturvidenskabelige forskningsmiljøer. Chartret er delvist indarbejdet i SLKS kvalitetskrav, og også "den løse kulturarv" er indarbejdet, således at chartret dækker hele den arkæologiske arbejdsmark.
- Forslag om at koble årsmødet i Strategisk Forum med en politisk/strategisk del, som ODMs Arkæologiske Udvalg faciliterer.

Mødefrekvens i Årsmødet Strategisk Forum (Årligt?)

Mødet skal forankres i dansk arkæologi, på en måde som alle lokalmuseer kan se som hensigtsmæssig.

Grøn:	Information
Blå:	Drøftelse
Rød:	Beslutning

Der var enighed om, at møder skal afvikles som fysiske møder mindst én gang årligt. Alternativt kan der afvikles ekstra aktivitet, hvor alle deltager digitalt. Alle tilkendegav et ønske om mindst ét årligt møde, og med en forudgående fremsendelse af dagsorden og efterfølgende et berigtiget og offentliggjort referat.

Henvendelse fra ODM om forankring af Årsmødet Arkæologisk Forum

ODM har ytret ønske om, at Strategisk Forum indlejres i ODM, og det vil formentlig kun være et positivt træk med forankring der?

Der er stor enighed om at søge forankringen af Årsmødet Strategisk Forum i ODM-regi (som et netværk) og det beslattes samtidig, at etablere en arbejdsgruppe:

Jesper Hansen, Museum Odense tilbød at være tovholder, og foreslog desuden to eller tre andre medlemmer til denne lille gruppe, der kickstarter indlejringen hos ODM og planlægger kommende møder mv. Det foreslås at der er repræsentation fra både Vest- og Østdanmark.

Fig. blev valgt:

Jesper Hansen, Museum Odense

Mikkel Kiildsen, Viborg Museum

Mads Ravn, Vejlemuseerne

Kasper Høhling Søsted, Museum Lolland-Falster

6. Afrunding/opsamling på dagen (10 min)

Dette punkt blev foretaget ad hoc ifm. punkt 5.

Grøn:	Information
Blå:	Drøftelse
Rød:	Beslutning

Beslutningsreferat

- Der er en generel og udbredt tilslutning blandt mødets deltagere/museer til at gøre noget nyt i dansk arkæologi, og til at skærpe et fokus i en koordineret indsats, der kan rykke os alle videre (jf. mødeindkaldelsens "kommissorium").
- Strategisk Forum indlejres som et netværk under ODM.
  - En arbejdsgruppe bestående af fire personer meldte sig.
    - Jesper Hansen, Museum Odense
    - Mikkel Kielsen, Viborg Museum
    - Mads Ravn, Vejlemuseerne
    - Kasper Høhling Søsted, Museum Lolland-Falster
- Møder afholdes fysisk og minimum en gang årligt (indkaldt gennem ODM). Anden aktivitet kan evt. foregå digitalt, men der er en generel modvilje ift. hybride mødeformater. Møder afholdes med dagsorden og der føres referat.
  - Igangværende indsatser evalueres naturligt løbende på årsmøderne.
  - Møder kan evt. afholdes sammen med møder i ODMs Arkæologiske Udvalg. Herved understøttes, at der ikke er for mange spredte mødedatoer og at mødedagen kan "fyldes helt ud" når nu vi samles. Dette vil dog være efter behov for såvel Strategisk Forum som for Arkæologisk Udvalg.
- Der var enighed om i de første indsatser at sætte et strategisk sigte på 5 år med mulighed for forlængelser. Samtidig gjordes opmærksom på, at denne tidshorison ikke er hensigtsmæssig at opfatte som generisk, da andre fokus kan have andre behov. Besluttes i det enkelte tilfælde.
- Alle på mødet var enige omkring tilgængelighed af data under hensyntagen til helt særlige omstændigheder. Dvs. tilslutning til forskningscharteret forankret ved bl.a. ODMs Arkæologiske Udvalg og i de internationale FAIR-principper.
- Det besluttedes i første omgang at pege indsatsen imod tre koordinerede indsatser:
  - Proveniensanalyser på forskellige materialer – Årtusinders råvarer (materiale rundsendt efter mødet).
  - Styrkelse af understøttende datastrukturer for høst af data. Herunder mhp. bl.a. at aktivere de kursoriske gennemsyn som Big Data (kvantitative data) i arkæologisk teoridannelse.
  - Kogegruberne – herunder datering og anvendelse af trækul/træressourcer.

Referencer vedr. proveniens-indsatsen ved Museum Odense (Årtusinders råvarer) efterspurgt af mødets deltagere:

Generelt:

<https://www.researchgate.net/publication/331134536> Hansen J 2018 *Arkaeologi og Naturvidenskab - fremmede bekendte flirtende ægtefæller skilt eller lidt af det hele Arkæologisk Forum 39 p 33-37*

[\(99+\) Hansen, J. 2018: Arkæologi og Naturvidenskab – fremmede, bekendte, flirtende, ægtefæller, skilt... eller lidt af det hele. Arkæologisk Forum 39, s.33-37. | jesper Hansen - Academia.edu](#)

[Årtusinders råvarer – Museum Odense](#)

Forankring i nationale strategier:

[\(99+\) Hansen, J. 2019: Big Data. I: Strategi for jernalder og vikingetids arkæologiske undersøgelser. Slots- og kulturstyrelsen. s. 92-95. | jesper Hansen - Academia.edu](#)

Fagartikler om Årtusinders råvarer – ressourcernes geografi

<https://www.researchgate.net/publication/361453305> *Flow of Resources in a Changing World Looking for markers of stability or change in the flow of resources 200-1200 CE in a Southern Scandinavian perspective*

Dam, P. et. al (accepted for publication): Approaches towards Analysing and Mapping Greater Quantities of Provenanced Material. *Journal of Nordic Archaeological Science*